

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

KEREITE YA 11

PUDUNGWANA 2019

**SESOTHO PUO YA LAPENG P1
TATAISO YA HO TSHWAYA**

MATSHWAO: 70

Tataiso ena ya ho tshwaya e na le maqephe a 7.

KAROLO YA A: TEKOKUTLWISISO**POTSO YA 1****TEMA YA A**

- 1.1 Ke ho se ithute/ho tswa sekolo/ho se mamele dikeletso tsa batswadi le matitjhere/ho iketsa tsebanyane ✓ (1)
- 1.2 Moemedi o ne a sebetsa kontrakeng a tjheka foro ya dithapo tsa motlakase mme metswalle ya hae e ne e tletsetletse le motse e nwa mothahamane ha e meng yona e ne e bolawe ke batho ka lebaka la ho utswa. ✓✓ (2)
- 1.3 O ile a tlala maswabi, /o ile a sithabela maikutlo / o ile a hlokofala habohloko /o ile a utlwa bohloko haholo. ✓ (1)
- 1.4 D/ba kgutsitse ba bile ba hlolehile. ✓ (1)
- 1.5 Kgohlano ya maikutlo./ya ka hare ✓ (1)
- 1.6 Diketso tsa Moemedi ke tsona tse netefatsang puo ena, ka ha o ile a rehwa lebitso lena ka lebaka la ho emela barutwana ba bang ba sekolo mme a ba a fumana boithoriso bo ileng ba mo lebatsa mosebetsi wa hae wa sekolo. ✓✓ (2)
- 1.7 O ne a tsosa lenyokonyane la hore ba bang ba se ngole hobane mesuwe e ne e sa ruta ka tsela e kgotsofatsang. ✓✓ (2)
- 1.8 Ke ho utswa baki ya titjhere ba e tabolele hekeng ya sekolo. ✓ (1)
- 1.9 O tswile moo a sa fumana thuso hobane eitse hoba a kene a bona sefahleho seo a neng a sa rate ho se bona mme a etsa leqheka la ho tswa ka hore o ya ntlwaneng, ha a fihla ka ntle a tswa ka heke ho ya ngakeng e nngwe. ✓✓ (2)
- 1.10 Ke ho fihla ha e mong wa bana ba hae a mo fa dijo/a mo phomosetsa/a mo tsholela. ✓ (1)
- 1.11 E, ho bonahala a ba tseba a bile a ne a ithuta le bona sekolong ka ha ke mona a bile a baleha ngakeng ka lebaka la ho tshaba hore e tla elellwa hore yena ke motho fela hape le monga ntlo o ne a swabela hore o mo bona a sebetsa mosebetsi o fatshe, e le hore sekolong o ne a iketsa moemedi wa bona. ✓✓ (2)
- 1.12 Motho o kotula seo a se jetseng/ngwana mahana a jwetswa o bona ka dikgapha./monyetla o tla hang bophelong/botlokotsebe ha bo putse. ✓✓ (2)
- 1.13 Tjhe, ha ke mo utlwele bohloko hobane o ikentse ka ho se mamele batswadi le matitjhere a hae ha a ne a mo kgalema/ha a ka shebana le mosebetsi wa hae wa sekolo empa o ne a sheba diphoso tsa matitjhere.

KAPA

- E, o ne a se a otlala pelo ka tsela eo a neng a phela ka yona haholo ha a ne a bona bao a neng a ithuta le bona ba tswelletse./o ne a se a ikwahlaya. ✓✓ (2)

TEMA YA B

- 1.14 O ile a tiiseletsa mme jwale o tswelletse bophelong. ✓ (1)
- 1.15 Ke ho kena sekolo/thuto/ho mamela dikeletso. ✓ (1)
- 1.16 Temeng ya A Moemedi ha a ka a mamela dikeletso mme a se ke a ithuta hoo a ileng a se tswellele bophelong a qetella a se a tjheka foro ya dithapo tsa motlakase empa monna ya setshwantshong yena o ile a ithuta ka ha ke mona o sebetsa kantorong. ✓✓ (2)
- 1.17 Ke nnete, hobane mohala wa thekeng/selefounu hammoho le komporo di ka kenya batho tsietsing ha ba di sebedisa hampe athe ka lehlakoreng le leng di molemo di etsa bophelo bo be bobebe. (Batho ba utswetswa ditjhelete ka tshebediso ya tsona, hape di fetisa melaetsa ya bohlokwa ka potlako)
(Dintle le dimpe tsohle ka disebediswa tsena tse setshwantshong, selefounu le komporo di amohelwe)✓✓ (2)
- 1.18 Ke maemo a kgabane a etsang mang kapa mang a ikutlwe a le motlotlo ha a ipona a se a le ka kantorong ya hae a sebetsa mosebetsi wa ditiro tsa hae. ✓✓ (2)
- 1.19 Ke mehlang ya sejwalejwale hobane ho bonahala motho e motsho a sebetsa kantorong a bile a sebedisa mohala wa thekeng le komporo. ✓✓ (2)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KGUTSUFATSO**POTSO YA 2****TEMA YA C**

Metsisa moriri ka botlalo pele o ka o tlotsa ka sesepa ✓ hape dioli tsa moriri tsa tlhaho di a bolokeha ha o sebedisa metsi a fofo. ✓ Sidilella sesepa metsong le letlalong la hlooho ho matlafatsa le ho lokolla makgekgepu ✓ empa o se fete metsotso e mehlano ha o sidilella sesepa hloohong. ✓ Hlatswa moriri ka conditioner hore o laolehe, o benye o be bonolo ✓ hape ha o o hlakola o o ise morao feela. ✓ Ho ntsha dikgokolana le hore letlalo le laolehe o kame o so ome hantle ka seomisa moriri. ✓

Palo ya mantswa 87.

Ka sebopeho sa dintlha

QOTSO			DINTLHA
1.	Batho ba ba ngata ba senya moriri wa bona ka ditsela tse ngata tse fapaneng. Ho tlotsa sesepa moriring o metsi kapa o ommeng ho senya moriri. O lokela ho metsisa ka botlalo pele o ka o tlotsa ka sesepa. Metsi a bula karolo tse fapaneng tsa moriri hore sesepa se kenelle letlalong.	A	Metsisa moriri ka botlalo pele o ka o tlotsa sesepa.
2.	Ha o sebedisa metsi a tjhesang hoo ho etsa moriri o robehe ebile o harelane athe a batang ona ha a ntshe ditshila le mafura.	B	Dioli tsa moriri tsa tlhaho di a bolokeha ha moriri o hlatsuwa ka metsi a fofo.
3.	Ke tlhaho hore o batle ho ngwaya kapa ho kama letlalo la moriri ha le le botsikinyane empa hona ha ho a nepahala hobane moriri o a robeha. Ho qoba bothata bona sidilella sesepa metsong ya moriri le letlalong la hlooho ho o matlafatsa le ho eketsa phallo ya madi le ho lokolla makgekgepu a omelletseng letlalong la hlooho.	C	Sidilella sesepa metsong le letlalong la hlooho ho matlafatsa le ho eketsa phallo ya madi le ho lokolla makgekgepu.
4.	Ha o sidilella sesepa hloohong, se etse sena metsotso e fetang e mehlano hoba moriri o ka harelana.	D	Se fete metsotso e mehlano ha o sidilella sesepa hloohong.
5.	Moriri wa batho ba batsho le ona o hloka ho hlatsuwa ka conditiner hore o be bonolo, o benye hape o laolehe.	E	Hlatswa moriri ka conditioner hore o laolehe, o benye o be bonolo.
6.	Ha o hlakola moriri qoba ho o isa pele le morao hore o se ke wa senyeha.	F	.Hlakola moriri o isa morao feela.
7.	O kame o so ome hantle o o omisa ka seomisa moriri(hair dryer) ka ha hona ho tla ntsha dikgokolana le hore o laolehe.	G	Ho ntsha dikgokolana le hore o laolehe, o kame o so ome hantle ka seomisa moriri.

HO TSHWAYA KGUTSUFATSO:

Kgutsufatso e tlameha ho tshwauwa ka tsela e latelang:

- Kabo ya matshwao:
- Matshwao a 7 bakeng sa dintlha tse 7 (letshwao le le 1 bakeng sa ntlha ya sehlooho.
- Matshwao a 3 bakeng sa puo
- Matshwao kaofela: 10
- **Kabo ya matshwao a puo ha bahlahlobuwa ba sebedisitse mantswe a bona.**

Ha dintlha tse 1–3 di nepahetse: fana ka letshwao le 1

Ha dintlha tse 4–5 di nepahetse: fana ka matshwao a 2

Ha dintlha tse 6–7 di nepahetse: fana ka matshwao a 3

Kabo ya matshwao a puo ha bahlahlobuwa ba sebedisitse diqotso di le jwalo:

Diqotso tse 6–7 : se fane ka matshwao bakeng sa puo

Diqotso tse 1–5 : fana ka letshwao le 1 bakeng sa puo

ELA HLOKO:**Palo ya mantswe:**

Batshwai ba tlameha ho nnetefatsa palo ya mantswe a sebedisitsweng.

Se ke wa hula matshwao haeba bahlahlobuwa ba sa bontsha palo ya mantswe a sebedisitsweng kapa haeba palo ya mantswe a sebedisitsweng e ngotswe e fosahetse. Ha palo ya mantswe e tlotse moedi o boletsweng (90), bala ho fihla palong ya mantswe a behilweng, ebe o emisa moo.

Mohlala

Puo	Polelo/Polelwana			Palo ya Mantswe
Sesotho	Ke	a	bina	3

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: DIBOPEHO TSA PUO LE DITLWAELO TSATSHEBEDISO YA PUO

POTSO YA 3: PAPATSO

TEMA YA D

- 3.1 Batswadi/batho ba nang le bana ✓ (1)
- 3.2 Dibaki tsa bana/diaparo tse mofuthu tsa bana/puffer jacket. ✓ (1)
- 3.3 Mariha. ✓ (1)
- 3.4 Nnetefatsa hore lehlakwe la pelo ya hao le futhumetse ka nako ya papadi. ✓ (1)
- 3.5 A hohela babadi hore ba ikutlwe ba lakatsa ho bontsha lerato ho bana ba bona ka ho ba rekela diaparo tsena ka ha di tla ba boloka ba futhumetse. ✓✓ (2)
- 3.6 Ba bapala ba thabile ka ha ba futhumetse le ha ho bata, ka lebaka la diaparo tsa bona tse mofuthu. ✓✓ (2)
- 3.7 Tjhe di ke ke tsa fumaneha hara nako ka ha ke tsa sehla sa mariha, ho boletswe le papatsong. ✓✓ (2)
- [10]**

POTSO YA 4: KHATHUNU

TEMA YA E

- 4.1 Ke mahaeng. ✓ (1)
- 4.2 O supisa monna eo a emeng le yena sebaka seo a se batlang/o mmontsha tsela a ka tsamayang ka yona ho ya moo a habileng teng. ✓ (1)
- 4.3 Ho bonahala sepalangwang/koloi ya baeti eo monna enwa wa moeti a neng a e palame e ile ya hlahelwa ke kotsi tseleng/e phethohile e bile e shebisitse mabidi hodimo. ✓✓ (2)
- 4.4 O na le mamello/o ya tiiseletsa/ha a nyahame ka pele ✓ (1)
- 4.5 Ho kganna tlasa tshusumeletso ya tahi/ditsela tse mpe/koloi e seng maamong a matle/tshebediso ya mohala wa thekeng o ntse o kganna/ho hloka mangolo a ho kganna/lebelo le hodimo/ho seha tsebe moo ho sa hlokeheng. (tse pedi **feela**) ✓✓ (2)
- 4.6 O hloka thuso ya tjhelete/o batla ho kadima tjhelete ya ho qala kgwebo. ✓ (1)
- 4.7 Monna wa moeti o ne a etela dikantorong tse adimisanang ka tjhelete mme tseleng o ile a hlahelwa ke mathata a kotsi ya koloi empa a phonyoha ka sobana la nale, le ha ho le jwalo a tswela pele ka leeto la hae a fihla a se a fumane tjhelete empa o ntse a na le tshepo ya ho tswelela. ✓✓ (2)
- [10]**

POTSO YA 5: TSHEBEDISO YA PUO

- 5.1 A se a hlokahetse/a falletse lefatsheng/a iketse badimong. ✓ ✓ (2)
- 5.2 Hlomolang / haulang. ✓ (1)
- 5.3 Ba ne ba sa qete ho thunthetsa ba ka Lekokwaneng ka moqebelo. ✓ (1)
- 5.4 Banana ba natefisa ka dipina tsa mokopu. ✓ ✓ (2)
- 5.5 C/teleha. ✓ (1)
- 5.6 Banana ba ne ba opa ha ba bang bantse ba kgiba. ✓ ✓ (2)
- 5.7 Subuhlellana. ✓ (1)
- [10]**

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 30
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 70